

Mateusz Ratyński

Muzeum Historii Polskiego Ruchu Ludowego

Maksymilian Włodarczak (1890–1983). Życie i działalność powstańca wielkopolskiego i szefa straży pożarnej w Czarnkowie¹

Słowa kluczowe

Maksymilian Włodarczak, Czarnków, Powstanie Wielkopolskie, ruch strażacki, ochrona przeciwpożarowa

Streszczenie

Artykuł przedstawia życie i działalność podporucznika Wojska Polskiego Maksymiliana Włodarczaka. Był on kapralem Armii Cesarstwa Niemieckiego w okresie I wojny światowej, u zarania niepodległości Polski 1918–1919 sierżantem Powstania Wielkopolskiego w Czarnkowie, szczególnie zasłużonym w potyczce w rejonie Romanowa. W okresie II RP pracował jako policjant (1919–1921) i urzędnik czarnkowskiego magistratu (1921–1939). Działal społecznie w ruchu strażackim. Był powiatowym naczelnikiem pożarnictwa w Czarnkowie (1926–1934 i 1935–1939), zastępcą naczelnika (1921–1935) oraz naczelnikiem Ochotniczej Straży Pożarnej w Czarnkowie (1935–1939). Działal również na forum lokalnego ruchu kombatanckiego jako jeden z liderów Towarzystwa Powstańców i Wojaków, Związku Weteranów Powstań Narodowych RP 1914–1919 oraz Związku Powstańców Wielkopolskich. W trakcie II wojny światowej, zagrożony niemieckimi represjami, ukrywał się w Poznaniu, a następnie w Warszawie, gdzie należał do Armii Krajowej i walczył w Powstaniu Warszawskim w 1944 roku. Po wojnie wrócił do Czarnkowa i włączył się w odbudowę miasta. Początkowo należał do opozycyjnego wobec komunistów mikołajczykowskiego Polskiego Stronnictwa Ludowego. Pracował jako powiatowy instruktor

¹ Niniejszy artykuł jest syntetyczną i dostosowaną pod zasady wydawnictwa Muzeum Niepodległości wersją mojej książki wydanej w 2023 r. przez Muzeum Historii Polskiego Ruchu Ludowego, zob. M. Ratyński, *Maksymilian Włodarczak (1890–1983). Działacz strażacki i powstaniec wielkopolski z Czarnkowa*, MHPRL, Warszawa 2022, ss. 108.

do spraw pożarnictwa przy Starostwie Powiatowym w Czarnkowie (1945–1950), a następnie jako powiatowy komendant Straży Pożarnej w Czarnkowie (1950). W okresie wzmoczonej stalinizacji życia publicznego był represjonowany przez komunistów. Po odwilży październikowej 1956 roku zasiadał w lokalnych władzach Związku Bojowników o Wolność i Demokrację.

Maksymilian Włodarczak urodził się 13 października 1890 roku we wsi szlacheckiej Brzeźno pod Czarnkowem (należącej do rodziny Kościelskich herbu Ogończyk). Miejscowość była częścią powiatu czarnkowskiego znajdującego się w rejencji bydgoskiej Prowincji Poznańskiej zaboru pruskiego. Cztery dni później został zarejestrowany w Urzędzie Stanu Cywilnego w Kruszewie². Przyszły działacz strażacki był synem Józefy Włodarczak, córki włościan z Kruszewa – Piotra Włodarczaka i Apolonii z domu Brudniewicz. Etymologicznie nazwisko Włodarczak pochodzi od słowa „włodarz” z typową dla terenów Wielkopolski końcówką „czak”³.

Biologicznym ojcem Maksymiliana był prawdopodobnie lokalny ziemianin, u którego rodziny pracowała wówczas w charakterze służącej jego matka⁴. Była ona niezwykle samodzielną i silną kobietą, miała cechy typowej wielkopolanki. Była oszczędna, pracowita, niezależna i przedsiębiorcza. Dużą zmianę w jej życiu przyniósł ślub w 1895 roku z marynarzem Andrzejem Błochem, który zaakceptował jej nieślubnego syna. Skłania to do refleksji, że romans Józefy z lokalnym dziedzicem mógł być akceptowaną lokalnie tajemnicą poliszynela. Małżeństwo Józefy i Andrzeja było udane, mieli razem czwórkę dzieci: Franciszkę, Bronisławę, Pelagię oraz Karola. Rodzina przeprowadziła się wkrótce do Czarnkowa, a przedsiębiorcza Józefa przez wiele lat prowadziła w mieście dobrze prosperujący sklep z przedmiotami gospodarczymi⁵.

² Archiwum Państwowe w Poznaniu (dalej: AP w Poznaniu), Urząd Wojewódzki w Poznaniu 1918–1939, sygn. 1335, k. 31; AP w Poznaniu, Oddział w Pile, Urząd Stanu Cywilnego Kruszewo, sygn. 49, k. 186.

³ Zob. K. Rymut, *Nazwiska Polaków. Słownik historyczno-etymologiczny*, t. 1–2, Instytut Języka Polskiego PAN, Kraków 1999 i 2001.

⁴ Relacja Jerzego Kaźmierczaka, wnuka Maksymiliana Włodarczaka.

⁵ AP w Poznaniu Oddział w Pile, Urząd Stanu Cywilnego Kruszewo, sygn. 61, k. 95, sygn. 65, k. 55; relacje Jerzego Kaźmierczaka i Anny Włodarczak-Leśniak (wnuków Maksymiliana Włodarczaka).

W młodości Włodarczak uczył się w obowiązkowej siedmioklasowej szkole podstawowej w Czarnkowie⁶. W programie szkolnym miał lekcje religii, języka niemieckiego, rachunków, geometrii, rysunku, realiów (geografia, przyroda, historia), śpiewu i gimnastyki⁷. Niestety, brakuje szerszych informacji na temat edukacji Włodarczaka, wiadomo jednak że miał duży talent kaligraficzny. Po ukończeniu szkoły powszechnej podjął pracę w czarnkowskim przedsiębiorstwie budowlanym⁸.

Poważną zmianę w życiu młodego chłopaka przyniósł następny rok. Jako poborowy służył w latach 1910–1912 w 6. Zachodniopomorskim Pułku Piechoty nr 149 (6 Westpreußisches Infanterie-Regiment nr 149)⁹, który stacjonował w Pile oraz Wałczu¹⁰. Włodarczak został poddany słynnemu pruskiemu drylowi. Przyuczano go do wykonywania rozkazów, bezbłędnej musztry, higieny, pedantycznej dbałości o broń, mundur i oporządzenie. Kajzerowska armia starała się zgermanizować polskich żołnierzy, zakazując im używania ojczystego języka. Szczególny nacisk kładziono na wdrożenie bezmyślnego automatyzmu na polu walki, który został osiągnięty dzięki wielokrotnemu powtarzaniu tych samych czynności. Włodarczak, chociaż ze względu na pochodzenie społeczne i niskie wykształcenie kariery w armii nie zrobił, po latach uważał służbę za okres pożyteczny. Był to dla niego czas nie tyle przygotowujący do dorosłego życia, co przygoda młodości¹¹.

Po zakończeniu służby Włodarczak wyjechał do zachodnich Niemiec na blisko dwa lata. Pracował jako rębacz węgla w jednej z kopalni na terenie Westfalii. Przyszły działacz strażacki dołączył tym samym do

⁶ Archiwum Urzędu do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych (dalej: AUdSKIOR), Teczka osobowa Maksymiliana Włodarczaka; Archiwum Kancelarii Prezydenta RP, Teczka osobowa Maksymiliana Włodarczaka.

⁷ S. Truchim, *Historia szkolnictwa i oświaty polskiej w Wielkim Księstwie Poznańskim 1815–1915*, t. 2, 1862–1915, Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Łódź–Wrocław 1968, s. 29–33.

⁸ Z. Barnaś, *Słownik biograficzny powstańców wielkopolskich ziemi nadnoteckiej*, Związek Kombatantów RP i Byłych Więźniów Politycznych w Czarnkowie, Czarnków 2011, s. 160–161.

⁹ AUdSKIOR, Teczka osobowa Maksymiliana Włodarczaka; Archiwum Kancelarii Prezydenta RP, Teczka osobowa Maksymiliana Włodarczaka.

¹⁰ I. Bagińska, M. Fijałkowski, *Obóz i cmentarze jenieckie w Pile z okresu I wojny światowej*, „Kronika Wielkopolski” 2002, nr 101, s. 38.

¹¹ Szerzej na temat Polaków w armii niemieckiej zob. R. Kaczmarek, *Polacy w armii kajzera na frontach pierwszej wojny światowej*, Wydawnictwo Literackie, Poznań 2014, s. 70–86.

około pół miliona Polaków, którzy do 1918 roku przybyli „za chlebem” do Zagłębia Ruhry. Polonia w Westfalii była ze sobą mocno zintegrowana i tworzyła społeczeństwo równoległe względem niemieckiego. Wpływ na ukształtowanie narodowego światopoglądu Włodarczaka miała na pewno styczność z licznymi dobrze zorganizowanymi polskimi organizacjami społecznymi i zawodowymi, a także dostęp do rozwiniętej prasy polonijnej na czele z „Wiarusem Polskim”, wydawanym przez Jana Brejskiego. Przypuszczalnie Włodarczak był również członkiem Zjednoczenia Zawodowego Polski, które głosiło hasła solidaryzmu narodowego¹².

Wraz z wybuchem I wojny światowej Włodarczak, jako były poborowy z przeszkoleniem wojskowym, został natychmiast powołany do 6. Zachodniopomorskiego Pułku Piechoty nr 149. Szacunkowo w trakcie I wojny światowej Niemcy zmobilizowali około 780–800 tys. Polaków (z czego zginęło około 110 tys.). Byli oni przeważnie kierowani jako *Kanonenfutter* (mięso armatnie) do jednostek walczących bezpośrednio na froncie¹³. Podobny los spotkał Włodarczaka, którego oddział brał udział w walkach na froncie zachodnim z siłami francuskimi i brytyjskimi. Jego 6. Zachodniopomorski Pułk Piechoty nr 149 stracił blisko 3,5 tys. żołnierzy. W wojsku niemieckim Włodarczak dosłużył się stopnia kaprała. Brał udział w najważniejszych bitwach I wojny światowej, m.in. nad Sommą (1914) oraz pod Verdun (1916) i był dwukrotnie ranny (w 1916 i 1918)¹⁴.

W październiku 1918 roku urlopowany Włodarczak wrócił do Czarnkowa, gdzie kształtowały się polskie ośrodki niepodległościowe, na czele których stali, m.in. Włodzimierz Raczyński – ziemianin ze Stajkowa, Stanisław Grupiński – kupiec, przewodniczący Rady

¹² Zob. szerzej: J. Kozłowski, *Rozwój organizacji społeczno-narodowych wychodźstwa polskiego w Niemczech w latach 1870–1914*, Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wrocław 1987; W. Matwiejczyk, *Katolickie towarzystwa robotników polskich w Zagłębiu Ruhry*, KUL, Lublin 1999; M. Ratyński, *Wachowiak Stanisław*, [w:] *Słownik biograficzny polskiego katolicyzmu społecznego*, t. 3, pod red. R. Łatki, Neriton, Warszawa 2021, s. 399–404; J. Łazinka, *Wychodźstwo polskie w Westfalii i Nadrenii 1890–1923*, „Śląski Kwartalnik Historyczny »Sobótka«” 1949, nr 4, s. 138–159; K. Murzynowska, *Polskie wychodźstwo zarobkowe w Zagłębiu Ruhry w latach 1880–1914*, Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wrocław 1972.

¹³ Więcej informacji w monografii: R. Kaczmarek, *Polacy w armii kajzera...*, op. cit.

¹⁴ AUdSKiOR, Teczka osobowa Maksymiliana Włodarczaka; Archiwum Kancelarii Prezydenta RP, Teczka osobowa Maksymiliana Włodarczaka. Szerzej na temat oddziału zob. H. von Selle, W. Gründel, *Das 6. Westpreussische Infanterie-Regiment Nr. 149 im Weltkrieg. Nach amtlichen Kriegstagebüchern und Berichten von Mitkämpfern*, Berlin 1929.

Robotniczo-Żołnierskiej w Czarnkowie, członek Komitetu Obywatelskiego Powiatowej Rady Ludowej oraz ppor. Zdzisław Orłowski – dowódca sił zbrojnych Zachodnio-Północnego Okręgu Wojskowego. Po przybyciu Włodarczak wszedł w skład polsko-niemieckiej Rady Robotniczo-Żołnierskiej i w listopadzie objął dowództwo nad piętnastoosobową Strażą Bezpieczeństwa, która pilnowała porządku w mieście. W grudniu został wybrany do Powiatowej Rady Ludowej¹⁵.

Podczas Powstania Wielkopolskiego Włodarczak uczestniczył w trudnych walkach polsko-niemieckich. 5 stycznia 1919 roku powierzono mu utworzenie kompanii ckm i oddano dowództwo tej jednostki przy I baonie czarnkowskim mjr. Zdzisława Orłowskiego. Przyszły komendant straży pożarnej w stopniu sierżanta walczył w bitwach o Czarnków, Romanowo, Chodzież, Nakło, Budzyń, Walkowice i Węglowo. Szczególnie zasłużył się 13 stycznia 1919 roku podczas potyczki w rejonie Romanowa. W wyniku działań wojskowych niemieckie oddziały miały otwartą drogę do zaatakowania Czarnkowa, ograniczyły się jednak do zabezpieczenia swoich pozycji w Romanowie. W tym czasie została zaalarmowana komenda powstańcza w Czarnkowie oraz batalion pod dowództwem ppor. Stefana Zielke, który zaplanował natarcie na Romanowo z trzech stron. Najważniejszym celem było zdobycie wzgórza od strony Czarnkowa. Zadanie to otrzymała pierwsza kompania dowodzona przez Włodarczaka. Kierowany przez niego oddział zdobył nie tylko teren, co umożliwiło wojskom polskim bezpieczną drogą z Romanowa do Czarnkowa, ale także dwa miotacze min oraz dwa ciężkie karabiny maszynowe. W tym czasie druga kompania rozpoczęła skuteczne natarcie od strony Brzeźna, a trzecia uderzyła na północny kraniec Romanowa od strony Walkowic¹⁶.

¹⁵ AUdSKIOR, Teczka osobowa Maksymiliana Włodarczaka; Archiwum Kancelarii Prezydenta RP, Teczka osobowa Maksymiliana Włodarczaka. Zob. również: J. Karwat, *Od idei do czynu. Myśl i organizacje niepodległościowe w poznańskim w latach 1887–1919*, Wydawnictwo Poznańskie, Poznań 2002, s. 440–441.

¹⁶ AUdSKIOR, Teczka osobowa Maksymiliana Włodarczaka; Archiwum Kancelarii Prezydenta RP, Teczka osobowa Maksymiliana Włodarczaka. Opis walk powstańców zob. W. Pilawski, *Ziemia czarnkowska w walce o wolność 1918–1919*, Studio Prograf-A.J. Nowiccy, Czarnków 2006, s. 41–79; A. Ślody, *Czarnków nad Notecią*, Poznań 1926, s. 13; L. Mądrowski, *Walki w Czarnkowie*, [w:] *Wspomnienia powstańców wielkopolskich*, wstęp i oprac. L. Tokarski i J. Ziolek, Wydawnictwo Poznańskie, Poznań 1970; J. Oleksiński, *Pogranicze w powstaniu wielkopolskim*, „Roczniki Dziejów Ruchu Ludowego” 1971, t. 13, s. 68–111; E. Śliwiński, *Walki powstańcze w rejonie Czarnkowa i Chodzieży w latach 1918–1919*, „Rocznik Nadnotecki” 1978, t. 9, z. 2, s. 16–34.

Po zwycięstwie powstańców Włodarczak przez pierwsze miesiące 1919 roku służył jako sierżant I baonu zapasowego 9. Pułku Strzelców Wielkopolskich. We wrześniu 1919 roku został awansowany na starszego sierżanta Wojska Polskiego¹⁷, zrezygnował jednak ze służby w armii, pracował jako policjant w stopniu wachmistrza oraz dodatkowo woźny czarnkowskiego magistratu i dozorca więzienny¹⁸. Wraz z odejściem z policji Włodarczak został w 1922 roku wyreklamowany w stopniu starszego sierżanta z wojska na wniosek władz Czarnkowa. Przygraniczne miasto było jednym z biedniejszych w Wielkopolsce, miało charakter konserwatywny¹⁹. W okresie II RP Włodarczak stopniowo zajmował coraz wyższe stanowiska w lokalnej administracji. Pracował kolejno na stanowiskach woźnego i egzekutora (1921–1934), inkasenta miejskiej gazowni (1934–1938) oraz kierownika miejskich robót publicznych (1938–1939)²⁰.

W okresie II RP Włodarczak należał do czołowych działaczy czarnkowskiego ruchu weteranów²¹. Ciesząc się autorytetem, jako jeden z zasłużonych podoficerów okresu Powstania Wielkopolskiego, był jednym z współtwórców i członków władz koła Towarzystwa Powstańców i Wojaków w Czarnkowie im. gen. Józefa Hallera.

¹⁷ AUdSKiOR, Teczka osobowa Maksymiliana Włodarczaka; Archiwum Kancelarii Prezydenta RP, Teczka osobowa Maksymiliana Włodarczaka.

¹⁸ C. Ducka, Z. Barnaś, *Dzieje policji na terenie Czarnkowa i powiatu*, Czarnków 2009, s. 45–48; AP w Poznaniu, Urząd Wojewódzki Poznański 1918–1935, sygn. 1335, k. 12–32 i 36–70; AP w Poznaniu, Oddział w Pile, Akta miasta Czarnkowa z lat 1809–1950, sygn. 388, k. 441–443.

¹⁹ Szerzej o Czarnkowie, zob. S. Kowal, K. Olejnik, M. Rutowska, *Dzieje Czarnkowa na przestrzeni wieków*, Czarnków 1994; U. Cynalewska, *Sytuacja społeczno-ekonomiczna miast wielkopolskich 1918–1939*, PWN, Warszawa 1977; D. Pałka, *Czarnków w dwudziestolecu międzywojennym*, Wydawnictwo Poznańskie, Poznań 2013.

²⁰ AP w Poznaniu, Urząd Wojewódzki Poznański 1918–1939, sygn. 1332, k. 69, 113–120 i 153; AP w Poznaniu, Oddział w Pile, Akta miasta Czarnkowa z lat 1809–1950, sygn. 388, k. 720–721 i 787–789, sygn. 446, k. 11–12, sygn. 447, k. 14–15, sygn. 448, k. 14–15, sygn. 449, k. 12–13, sygn. 450, k. 27–28, sygn. 451, k. 72–73, sygn. 452, k. 48–49, sygn. 453, k. 23–24.

²¹ Więcej o ruchu organizacji kombatanckich w II RP, zob. T. Stawicki, *Działalność Towarzystwa Powstańców i Wojaków w Ostrowie w latach 1921–1939*, Ostrowskie Towarzystwo Genealogiczne, Ostrów 2019, s. 21–38; J. Łuczak, *Organizacje kombatanckie powstańców wielkopolskich w II Rzeczypospolitej*, „Kronika Wielkopolski” 2008, nr 4, s. 89–99; M. Jabłonowski, *Sen o potęgę Polski. Z dziejów ruchu byłych wojskowych w II Rzeczypospolitej 1918–1939*, Ośrodek Badań Naukowych, Olsztyn 1998.

W 1933 roku jako prezes miejscowej organizacji, doprowadził do wejścia koła w skład struktur powiązanego z sanacją Związku Weteranów Powstań Narodowych RP 1914–1919²². W latach 1933–1936 Włodarczak piastował funkcję prezesa czarnkowskiego koła organizacji. Do kolejnych przemian w ruchu kombatanckim doszło w 1938 roku. Nastąpiła wówczas konsolidacja Związku Weteranów Powstań Narodowych RP 1914–1919 oraz zarejestrowanego w 1936 roku Towarzystwa Powstańców Wielkopolskich 1918–1919 (skupiającego część byłych członków Towarzystwa Powstańców i Wojaków) w jeden wspólny Związek Powstańców Wielkopolskich. W 1939 roku Włodarczak objął funkcję skarbnika czarnkowskiego zarządu koła²³.

W okresie międzywojennym Włodarczak zaangażował się szczególnie w działalność społeczną w ramach ruchu strażackiego. Pełnił funkcje zastępcy naczelnika (1921–1935) i naczelnika Ochotniczej Straży Pożarnej w Czarnkowie (1935–1939) oraz powiatowego naczelnika pożarnictwa (1926–1934, 1935–1939). Dzięki zajmowanym stanowiskom na zawsze wpisał się w historię regionu jako jeden z prekursorów działalności przeciwpożarowej²⁴.

Po wyzwoleniu Czarnkowa w 1919 roku kierownictwo w zdominowanej dotychczas przez Niemców OSP przejęli Polacy. Do organizacji dołączył w tym czasie również Włodarczak. Zatrudniony w charakterze policjanta i urzędnika miejskiego, nie pełnił w początkowym okresie funkcji kierowniczych, uczestniczył jednak czynnie w akcjach przeciwpożarowych, ratowniczych oraz wykładowych. Jako osoba cieszącą się w lokalnej społeczności autorytetem oraz blisko związana z władzami miasta, wszedł w 1921 roku w skład władz OSP w Czarnkowie. Objął wówczas stanowisko zastępcy naczelnika OSP w Czarnkowie, czyli zastępcy komendanta. W 1935 roku, po wejściu w życie rozporządzenia ministra spraw wewnętrznych Mariana Zyndrama-Kościałkowskiego

²² AP w Poznaniu, Związek Powstańców Wielkopolskich w Poznaniu, sygn. 204, k. 23–29, sygn. 380, k. 48.

²³ Ibidem, sygn. 121, k. 3–15 i sygn. 204, k. 32–58.

²⁴ Szerzej na temat historii pożarnictwa w okresie zaborów zob. W. Pilawski, *Ochrona przeciwpożarowa Wielkopolski 1459–1950*, Związek Ochotniczych Straży Pożarnych Rzeczypospolitej Polskiej. Oddział Wojewódzki Województwa Wielkopolskiego, Poznań 2010, s. 9–18 i 22; idem, *100 lat Ochotniczej Straży Pożarnej w Czarnkowie*, RSW Czarnków, Czarnków 1986, s. 23–25; idem, *Ochrona przeciwpożarowa Czarnkowa i powiatu czarnkowsko-trzcianeckiego*, Zbiory Graficzne STS Czarnków, Czarnków 2006, s. 7–8, 10, 14–15.

o wprowadzeniu wzorcowego statutu dla stowarzyszeń OSP, Włodarczak został naczelnikiem OSP w Czarnkowie²⁵.

Obok działalności na forum czarnkowskiego OSP, Włodarczak objął w 1926 roku ważne stanowisko powiatowego naczelnika pożarnictwa oraz doradcy technicznego powiatowych władz administracji²⁶. Do zadań Włodarczaka jako naczelnika należało m.in. organizowanie straży pożarnych, sprawowanie nad nimi nadzoru i przeprowadzanie lustracji, kontrola stanu sprzętu i przyrządów pożarniczych, roztaczanie stałego nadzoru nad bezpieczeństwem pożarowym, kontrola nowych budowli pod kątem wymogów ochrony przeciwpożarowej, badanie stanu przeciwpożarowego zaopatrzenia wodnego oraz rewizja urządzeń przeciwpożarowych w zakładach przemysłowych²⁷.

W ramach obowiązków przypisanych stanowisku Włodarczak zasiadał w Radzie Powiatowej Wielkopolskiego Związku Straży Pożarnych RP. Funkcja naczelnika, chociaż prestiżowa, była wyłącznie społeczna, a Włodarczak otrzymywał zaledwie ryczałt na koszty podróży. W ramach swoich obowiązków regularnie organizował powiatowe kursy dla oficerów straży pożarnych, m.in. w październiku 1931 roku. Przeprowadzał również inspekcje w gminach i lokalnych OSP²⁸.

Pod koniec 1934 roku Związek Straży Pożarnych RP Okręg Wojewódzki w Poznaniu odwołał Włodarczaka z zajmowanego stanowiska i powołał na instruktora powiatowego dla obsługi trzech powiatów czarnkowskiego, międzychodzkiego i szamotulskiego pierwszego w historii regionu zawodowego oficera pożarnictwa asp.

²⁵ *Księga pamiątkowa Wielkopolskiego Związku Straży Pożarnych*, Poznań 1927, s. 60 i 70; AP w Poznaniu. Oddział w Pile, Starostwo Powiatowe w Czarnkowie 1918–1939, sygn. 293, k. 415–416; AP w Poznaniu, Urząd Wojewódzki Poznański 1918–1939, sygn. 1087, k. 90–98, sygn. 1332, k. 65 i 170–171; W. Pilawski, *Ochrona przeciwpożarowa Czarnkowa...*, op. cit., s. 10–17 i 47–49. Szczególnie zaangażowana w działalność strażacką w regionie była rodzina Pilawskich, zob. szerzej: W. Pilawski, *Rodzina Pilawskich 1808–2010*, Czarnków 2010.

²⁶ AP w Poznaniu. Oddział w Pile, Starostwo Powiatowe 1919–1939, sygn. 293, k. 23. Zob. szerzej: W. Pilawski, *Ochrona przeciwpożarowa Czarnkowa...*, op. cit., s. 37–47.

²⁷ AP w Poznaniu. Oddział w Pile, Starostwo Powiatowe 1919–1939, sygn. 293, k. 203, 254, 256, 297.

²⁸ AP w Poznaniu. Oddział w Pile, Starostwo Powiatowe 1919–1939, sygn. 293, k. 23 i 452.

Zdzisława Ogarzyńskiego. Już w następnym roku Ogarzyński został odwołany z funkcji, ponieważ Wydział Powiatowy w Czarnkowie nie mógł zapewnić środków finansowych na jego utrzymanie. W związku z tym fachowy nadzór i kontrolę nad strażami pożarnymi powiatu przejął ponownie Włodarczak.

Wybuch II wojny światowej spowodował wielką zmianę w życiu Włodarczaka i całej społeczności Czarnkowa. Po krótkich walkach 3 września 1939 roku do miasta wkroczyły siły agresora, entuzjastycznie witane przez miejscowych Niemców. Czarnków, przemianowany na Scharnikau, stał się częścią Kraju Warty, jednostki administracyjnej bezpośrednio wciągniętej do III Rzeszy²⁹.

Włodarczak, jako powstaniec wielkopolski, działacz kombatancki i urzędnik, był zagrożony aresztowaniem przez okupacyjne władze³⁰. Po wkroczeniu wojsk niemieckich do Czarnkowa, spodziewając się niebezpieczeństwa, uciekł z rodzinnego miasta. Początkowo udał się do Poznania, gdzie otrzymał, dzięki swoim kontaktom, fałszywe dokumenty na nazwisko Edward Nowak. W dalszym ciągu nie czuł się bezpieczny, słysząc informacje o eksterminacyjnej polityce okupantów wobec polskich urzędników i wojskowych. W 1940 roku opuścił Wielkopolskę i przedostał się okrężną drogą przez Kielecczyznę do Warszawy, znajdującej się wówczas na terenie Generalnego Gubernatorstwa. Do 1944 roku pracował w lokalnym tartaku. Jako zdecydowany niepodległościowiec oraz były żołnierz zaangażował się w działalność konspiracyjną w ramach Armii Krajowej. W sierpniu 1944 roku walczył w Powstaniu Warszawskim na odcinkach ulic Żelaznej, Pańskiej, Chmielnej i Marszałkowskiej. W trakcie jednego ze starć został ciężko ranny w lewą pierś, ale – dzięki udzielonej mu pomocy medycznej – przeżył. Po kapitulacji miasta 2 października Włodarczak został internowany do obozu w Pruszkowie. Dzięki dobrej znajomości języka

²⁹ Szerzej o Czarnkowie w okresie II wojny światowej zob. S. Kowal, K. Olejnik, M. Rutowska, op. cit., s. 151–174.

³⁰ Więcej na temat sytuacji Wielkopolski w okresie okupacji hitlerowskiej zob. A. Czubiński, Z. Szymankiewicz, *Konspiracja wielkopolska 1939–1945. Zarys dziejów*, KAW, Poznań 1988; C. Łuczak, *Kraj Warty 1939–1945. Studium historyczno-gospodarcze okupacji hitlerowskiej*, Wydawnictwo Poznańskie, Poznań 1972; idem, *Położenie ludności polskiej w Kraju Warty 1939–1945. Dokumenty niemieckie*, Wydawnictwo Poznańskie, Poznań 1987; B. Rudawski, *Losy powstańców wielkopolskich podczas drugiej wojny światowej*, [w:] *Wielkopoleanie ku Niepodległej – w stulecie zwycięskiego powstania 1918–1919 roku*, Poznań 2018, s. 160–166.

niemieckiego udało mu się zbiec w czasie transportu. Następnie dostał się do Krakowa, gdzie doczekał końca wojny³¹.

W styczniu 1945 roku nastąpiła ofensywa Armii Czerwonej na tereny Wielkopolski. Wieczorem 23 stycznia rozpoczęły się walki o Czarnków, które trwały do następnego dnia, kiedy to zwycięstwo sił radzieckich zakończyło ponadpięcioletnią hitlerowską okupację³². Na początku 1945 roku Włodarczak wrócił do miasta i szybko włączył się w odbudowę Czarnkowa. Podjął pracę powiatowego instruktora do spraw pożarnictwa przy Starostwie Powiatowym w Czarnkowie³³. W kolejnych latach aktywnie działał na rzecz odbudowy ruchu strażackiego na terenach zniszczonych przez okupację. Ścisłe współpracował z OSP w Czarnkowie, którą wspierał fachowymi i organizacyjnymi radami. Brał również udział w szeregu regionalnych konferencji przeciwpożarowych, podczas których kładł szczególnie nacisk na zapewnienie sprzętu gaśniczego w zakładach pracy oraz zachowanie bezpieczeństwa w działających w czarnkowskich lasach tartakach³⁴. W latach 1947–1949 Włodarczak był członkiem Zarządu Okręgowego Powiatowego Związku Straży Pożarnych w Czarnkowie, organizacji skupiającej koła OSP z powiatu czarnkowskiego. W lutym 1950 roku, w myśl ustawy o ochronie przeciwpożarowej i jej organizacji, został pierwszym w historii regionu komendantem powiatowym straży pożarnej w Czarnkowie³⁵.

Wraz z powrotem do Czarnkowa Włodarczak dołączył do struktur kierowanego przez Stanisława Mikołajczyka Polskiego Stronnictwa Ludowego, opozycyjnego wobec komunistów ugrupowania

³¹ AUdSKiOR, Teczka osobowa Maksymiliana Włodarczaka; Archiwum Kancelarii Prezydenta RP, Teczka osobowa Maksymiliana Włodarczaka.

³² S. Kowal, K. Olejnik, M. Rutowska, op. cit., s. 174–176; R. Degen, *Organizacja polskiej administracji ogólnej w regionie czarnkowsko-trzcianeckim w 1945 roku*, s. 1–11, https://repozytorium.umk.pl/bitstream/handle/item/475/Organizacja_polskiej_administracji_ogolnej_w_regionie_czarnkowsko-trzcianeckim_w_1945_roku.pdf?sequence=1 [dostęp: 21.02. 2023].

³³ AP w Poznaniu. Oddział w Pile, Starostwo Powiatowe w Czarnkowie 1945–1950, sygn. 22, k. 22–23 i 131–134, sygn. 24, k. 15–17; AP w Poznaniu. Oddział w Pile, Powiatowa Komenda Straży Pożarnych w Czarnkowie, sygn. 17, k. 105, 208.

³⁴ AP w Poznaniu, Urząd Wojewódzki Poznański 1945–1950, sygn. 151, k. 20 i 52.

³⁵ Zob. szerzej: W. Pilawski, *Ochrona przeciwpożarowa Czarnkowa...*, op. cit., s. 20–30 i 51–54.

o profilu centrowym³⁶. PSL było kontynuacją przedwojennego Stronnictwa Ludowego, konspiracyjnej organizacji „Roch” oraz Batalionów Chłopskich. Na skutek porozumienia w czerwcu 1945 roku, zawartego w Moskwie, przedstawiciele ugrupowania weszli w skład zdominowanej przez komunistów Krajowej Rady Narodowej i Tymczasowego Rządu Jedności Narodowej. W swoim programie ludowcy opierali się na zasadach agraryzmu, obronie niezawisłości Polski i suwerenności narodu legalnymi środkami, ustroju demokratycznym z szerokimi uprawnieniami samorządu terytorialnego i gospodarczego. PSL popierało drobną i średnią własność prywatną ze wsparciem dla spółdzielczości oraz występowało przeciwko podporządkowaniu Polski ZSRR. Ze względu na brak stronnictw o charakterze narodowym, konserwatywnym i chadeckim w powojennej rzeczywistości, PSL był największym legalnym ugrupowaniem opozycyjnym wobec komunistów, a w swoich szeregach skupiało, na podstawie statystyk w 1946 roku, 600 tys. osób³⁷.

Po zakończeniu II wojny światowej pozostali przy życiu uczestnicy walk o niepodległość 1918–1919, w tym Włodarczak, doprowadzili do odtworzenia przedwojennego Związku Powstańców Wielkopolskich. Czarnkowskie koło mogło pochwalić się licznymi aktywnościami o charakterze oświatowym, kulturalnym i integracyjnym. W latach 1946–1948 Włodarczak piastował stanowisko prezesa organizacji. Rezygnacja najpewniej była spowodowana pogarszającą się sytuacją polityczną w kraju, licznymi obowiązkami zawodowymi, a także krytycznym stosunkiem Włodarczaka wobec planowanej przez komunistów konsolidacji ruchu kombatanckiego. Prężną działalność Związku Powstańców Wielkopolskich przerwało utworzenie we wrześniu 1949 roku Związku Bojowników o Wolność i Demokrację, w skład którego weszło przymusowo 11 stowarzyszeń kombatanckich³⁸.

³⁶ Archiwum Instytutu Pamięci Narodowej (dalej: AIPN). Oddział w Szczecinie Wojewódzki Urząd Spraw Wewnętrznych w Koszalinie [1950] 1983–1990, sygn. IPN Sz 0118/2209, k. 95–96.

³⁷ Historię PSL z perspektywy jednego z liderów ruchu ludowego, byłego ministra i wicemarszałka sejmu, w okresie wojny prezesa SL „Roch” Stanisława Osieckiego zob. M. Ratyński, *Stanisław Osiecki (1875–1967). Polityk z pasją*, MHPRL, Warszawa 2020, s. 345–389.

³⁸ AP w Poznaniu, Związek Powstańców Wielkopolskich w Poznaniu, sygn. 380,

Od początku lat pięćdziesiątych Włodarczak miał coraz większe trudności w wykonywaniu obowiązków zawodowych. Stalinowskie lata 1949–1956 były czasem największego zniewolenia Polski. Po opanowaniu sceny politycznej i zlikwidowaniu demokratycznej opozycji, komuniści zajęli się czystkami we własnym gronie. Ofiarą represji mógł stać się każdy. W PZPR nieustannie tropiono „wroga wewnętrznego” oraz oczyszczano szeregi z „wrogów klasowych”. Przez lokalnych komunistów Włodarczak – osoba politycznie niepewna i związana z Kościołem katolickim – był oceniany coraz bardziej negatywnie. Wskazuje na to raport Urzędu Bezpieczeństwa z 1949 roku, w którym przedstawiono jego bliskie związki z sanacją oraz mikołajczykowskim PSL. Postawę polityczną Włodarczaka oceniono następująco: „Wrogo ustosunkowany do robotników (...). Do obecnego ustroju jest ustosunkowany nieprzychylnie”³⁹.

W wyniku presji w 1951 roku Włodarczak przestał pełnić funkcję komendanta powiatowego straży pożarnej. Zastąpił go działacz komunistyczny oraz pracownik czarnkowskiej służby bezpieczeństwa Leonard Gierczyk. Pozbawiony stanowiska komendanta do emerytury w 1955 roku pracował w czarnkowskiej Rzeźni Miejskiej. W tym okresie był również oskarżony o działalność antypaństwową, za co miał przebywać przez kilka miesięcy w więzieniu⁴⁰.

Wraz z przemianami politycznymi wynikającymi z odwilży październikowej 1956 roku, Włodarczak został zrehabilitowany oraz mógł podjąć działalność publiczną w ramach ZBoWiD. Z inicjatywy Włodarczaka w maju 1957 roku doszło do zebrania organizacyjnego czarnkowskiego ZBoWiD z udziałem 48 kombatantów, którzy powołali do życia oddział powiatowy. W latach 1957–1966 pełnił funkcję prezesa zarządu oddziału powiatowego w Czarnkowie. Następnie był II wiceprezesem (1966–1968) oraz członkiem zarządu oddziału (1968–1975)⁴¹.

Zaangażowanie w działalność w ramach ZBoWiD było ze strony Włodarczaka pragmatycznym funkcjonowaniem w warunkach systemu komunistycznego. Mimo wieku, regularnie jeździł służbowo

k. 45, 49, 53–54, 56–57.

³⁹ AIPN. Oddział w Szczecinie, Wojewódzki Urząd Spraw Wewnętrznych w Koszalinie [1950] 1983–1990, sygn. IPN Sz 0118/2209, k. 95–96.

⁴⁰ Relacja Jerzego Kaźmierczaka (wnuka Maksymiliana Włodarczaka).

⁴¹ AP w Poznaniu, Zarząd Okręgowy Związku Bojowników o Wolność i Demokrację w Poznaniu, sygn. 669, k. 1–7, 29–30, 33–34, 55, 69–72, 79–81, 104.

po miejscowościach powiatu i do Poznania. Jako prezes oddziału uczestniczył w pracach miejscowych rad narodowych oraz komitetów Frontu Jedności Narodu, utrzymywał stały kontakt z komitetami partyjnymi PZPR, Zjednoczonego Stronnictwa Ludowego i Stronnictwa Demokratycznego⁴². Zabiegał wraz ze swoimi kolegami o uhonorowanie zmarłych i żyjących kombatantów powstania, tym samym o przyznawanie im specjalnych rent i ekwiwalentów finansowych. W kwietniu 1958 roku doszło do symbolicznej uroczystości, podczas której 44 kombatantów otrzymało od przewodniczącego Powiatowej Rady Narodowej Czesława Hepnera Wielkopolski Krzyż Powstańczy. W swoim przemówieniu Włodarczak zapewnił, że powstańcy „mimo podeszłego wieku, będą zawsze stać i współdziałać w obronie i rozkwicie naszej ukochanej ojczyzny”⁴³.

Pierwszą żoną Włodarczaka była Anna z domu Ratajczak (1890–1923), drugą jej młodszą siostra Leokadia (1900–1970). Z Anną miał czwórkę dzieci: Helenę (1915–1969), Sylwestra (1917–1981), Tadeusza (1920–1989) oraz Janinę (1922–2015). Włodarczak do końca życia pozostał sprawny fizycznie i umysłowo. Zmarł 15 października 1983 roku w wieku 93 lat w szpitalu w Pile. Początkowo został pochowany na cmentarzu komunalnym w Czarnkowie. W późniejszym okresie jego prochy zostały przeniesione do rodzinnego grobu na cmentarzu przy parafii pw. św. Marii Magdaleny w Czarnkowie (grób nr 4/127).

Był wielokrotnie odznaczany przez władze państwowe II RP i PRL. Otrzymał, m.in. Odznakę Pamiątkową za Waleczność (1919), Brązowy Krzyż Zasługi (1928), Krzyż Niepodległości (1932), Medal Zwycięstwa i Wolności (1947), Wielkopolski Krzyż Powstańczy (1958) oraz Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski. W 1972 roku został honorowo nominowany na podporucznika mianowanego Wojska Polskiego⁴⁴.

Mateusz Ratyński

⁴² Ibidem, sygn. 671, k. 14, 19 i 24, sygn. 673, k. 18.

⁴³ Ibidem, sygn. 674, k. 2–3.

⁴⁴ AUdSKiOR, Teczka osobowa Maksymiliana Włodarczaka; Archiwum Kancelarii Prezydenta RP, Teczka osobowa Maksymiliana Włodarczaka.

Bibliografia

Źródła archiwalne

- Archiwum Instytutu Pamięci Narodowej. Oddział w Szczecinie
Wojewódzki Urząd Spraw Wewnętrznych w Koszalinie [1950] 1983–1990,
sygn. IPN Sz 0118/2209.
- Archiwum Urzędu do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych
Teczka osobowa Maksymiliana Włodarczaka
Archiwum Kancelarii Prezydenta RP.
Teczka osobowa Maksymiliana Włodarczaka.
- Archiwum Państwowe w Poznaniu
Urząd Wojewódzki w Poznaniu 1918–1939, sygn. 1087, 1332, 1335
Urząd Wojewódzki Poznański 1945–1950, sygn. 151.
Zarząd Okręgowy Związku Bojowników o Wolność i Demokrację w Poznaniu,
sygn. 669, sygn. 671, sygn. 673–674.
- Związek Powstańców Wielkopolskich w Poznaniu, sygn. 121, 204, 380.
Archiwum Państwowe w Poznaniu. Oddział w Pile
Akta miasta Czarnkowa z lat 1809–1950, sygn. 388, 446–453.
Powiatowa Komenda Straży Pożarnych w Czarnkowie, sygn. 17.
Starostwo Powiatowe w Czarnkowie 1918–1939, sygn. 293.
Starostwo Powiatowe w Czarnkowie 1945–1950, sygn. 22, 24.
Urząd Stanu Cywilnego Kruszewo, sygn. 49, 61, sygn. 65.

Relacje w posiadaniu autora

- Relacja Jerzego Kaźmierczaka (wnuka Maksymiliana Włodarczaka)
Relacja Anny Włodarczak-Leśniak (wnuczki Maksymiliana Włodarczaka).

Źródła drukowane

- Księga pamiątkowa Wielkopolskiego Związku Straży Pożarnych*, Poznań 1927.
Mądrowski Leon, *Walki w Czarnkowie*, [w:] *Wspomnienia powstańców wielkopolskich*, wstęp i oprac. L. Tokarski i J. Ziolek, Wydawnictwo Poznańskie, Poznań 1970.

Opracowania

- Bagińska Iwona, Fijałkowski Marek, *Obóz i cmentarze jenieckie w Pile z okresu I wojny światowej*, „Kronika Wielkopolski” 2002, nr 101.
Barnaś Zofia, *Słownik biograficzny powstańców wielkopolskich ziemi nadnoteckiej*, Związek Kombatantów RP i Byłych Więźniów Politycznych w Czarnkowie, Czarnków 2011.
Cynalewska Urszula, *Sytuacja społeczno-ekonomiczna miast wielkopolskich 1918–1939*, PWN, Warszawa 1977.

Czubiński Antoni, Szymankiewicz Zenon, *Konspiracja wielkopolska 1939–1945. Zarys dziejów*, KAW, Poznań 1988.

Degen Robert, *Organizacja polskiej administracji ogólnej w regionie czarnkowsko-trzcianeckim w 1945 roku*, https://repozytorium.umk.pl/bitstream/handle/item/475/Organizacja_polskiej_administracji_ogolnej_w_regionie_czarnkowsko-trzcianeckim_w_1945_roku.pdf?sequence=1 [dostęp: 21.02.2023].

Ducka Czesława, Barnaś Zofia, *Dzieje policji na terenie Czarnkowa i powiatu, Czarnków 2009*.

Jabłonowski Marek, *Sen o potęgę Polski. Z dziejów ruchu byłych wojskowych w II Rzeczypospolitej 1918–1939*, Ośrodek Badań Naukowych, Olsztyn 1998.

Kaczmarek Ryszard, *Polacy w armii kajzera na frontach pierwszej wojny światowej*, Wydawnictwo Literackie, Poznań 2014.

Karwat Janusz, *Od idei do czynu. Myśl i organizacje niepodległościowe w poznańskim w latach 1887–1919*, Wydawnictwo Poznańskie, Poznań 2002.

Kowal Stefan, Olejnik Karol, Rutowska Maria, *Dzieje Czarnkowa na przestrzeni wieków*, Czarnków 1994.

Kozłowski Jerzy, *Rozwój organizacji społeczno-narodowych wychodźstwa polskiego w Niemczech w latach 1870–1914*, Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wrocław 1987.

Łazinka Józef, *Wychodźstwo polskie w Westfalii i Nadrenii 1890–1923*, „Śląski Kwartalnik Historyczny »Sobótka«” 1949, nr 4.

Łuczak Czesław, *Kraj Warty 1939–1945. Studium historyczno-gospodarcze okupacji hitlerowskiej*, Wydawnictwo Poznańskie, Poznań 1972.

Łuczak Czesław, *Położenie ludności polskiej w Kraju Warty 1939–1945. Dokumenty niemieckie*, Wydawnictwo Poznańskie, Poznań 1987.

Łuczak Jarosław, *Organizacje kombatanckie powstańców wielkopolskich w II Rzeczypospolitej*, „Kronika Wielkopolski” 2008, nr 4.

Matwiejczyk Witold, *Katolickie towarzystwa robotników polskich w Zagłębiu Ruhry*, KUL, Lublin 1999.

Murzynowska Krystyna, *Polskie wychodźstwo zarobkowe w Zagłębiu Ruhry w latach 1880–1914*, Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wrocław 1972.

Oleksiński Jerzy, *Pogranicze w powstaniu wielkopolskim*, „Roczniki Dziejów Ruchu Ludowego” 1971, t. 13.

Pałka Damian, *Czarnków w dwudziestoleciu międzywojennym*, Wydawnictwo Poznańskie, Poznań 2013.

Pilawski Władysław, *100 lat Ochotniczej Straży Pożarnej w Czarnkowie*, RSW Czarnków, Czarnków 1986.

Pilawski Władysław, *Ochrona przeciwpożarowa Czarnkowa i powiatu czarnkowsko-trzcianeckiego*, Zbiory Graficzne STS Czarnków, Czarnków 2006.

Pilawski Władysław, *Ochrona przeciwpożarowa Wielkopolski 1459–1950*, Związek Ochotniczych Straży Pożarnych Rzeczypospolitej Polskiej. Oddział Wojewódzki Województwa Wielkopolskiego, Poznań 2010.

Pilawski Władysław, *Rodzina Pilawskich 1808–2010*, Czarnków 2010.

Pilawski Władysław, *Ziemia czarnkowska w walce o wolność 1918–1919*, Studio Prograf-A. J. Nowiccy, Czarnków 2006.

Ratyński Mateusz, *Maksymilian Włodarczak (1890–1983). Działacz strażacki i powstaniec wielkopolski z Czarnkowa*, MHPRL, Warszawa 2022.

Ratyński Mateusz, *Stanisław Osiecki (1875–1967). Polityk z pasją*, MHPRL, Warszawa 2020.

Ratyński Mateusz, *Wachowiak Stanisław [w:] Słownik biograficzny polskiego katolicyzmu społecznego*, t. 3, pod red. R. Łatki, Neriton, Warszawa 2021.

Rudawski Bogumił, *Losy powstańców wielkopolskich podczas drugiej wojny światowej*, [w:] *Wielkopole ku Niepodległej – w stulecie zwycięskiego powstania 1918–1919 roku*, Poznań 2018.

Rymut Kazimierz, *Nazwiska Polaków. Słownik historyczno-etymologiczny*, t. 1–2, Instytut Języka Polskiego PAN, Kraków 1999 i 2001.

Selle von Hans, Gründel Walter, *Das 6. Westpreussische Infanterie-Regiment Nr. 149 im Weltkrieg. Nach amtlichen Kriegstagebüchern und Berichten von Mitkämpfern*, Berlin 1929.

Słodowy Antoni, *Czarnków nad Notecią*, Poznań 1926.

Stawicki Tomasz, *Działalność Towarzystwa Powstańców i Wojaków w Ostrowie w latach 1921–1939*, Ostrowskie Towarzystwo Genealogiczne, Ostrów 2019.

Śliwiński Eugeniusz, *Walki powstańcze w rejonie Czarnkowa i Chodzieży w latach 1918–1919*, „Rocznik Nadnotecki” 1978, t. 9, z. 2.

Truchim Stefan, *Historia szkolnictwa i oświaty polskiej w Wielkim Księstwie Poznańskim 1815–1915*, t. 2, 1862–1915, Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Łódź–Wrocław 1968.

Maksymilian Włodarczak (1890–1983). The Life and Activities of the Greater Poland Insurgent and Head of the Fire Department in Czarnków

Keywords

Maksymilian Włodarczak, Czarnków, Greater Poland Uprising, firefighting movement, fire protection

Abstract

The article presents the life and activities of Polish Army second lieutenant Maksymilian Włodarczak. He was a corporal in the Army of the German Empire during World War I, and at the dawn of Poland's independence in 1918–1919 – a sergeant in the Greater Poland Uprising in Czarnków, of particular merit in a skirmish in the Romanów area.

During the Second Polish Republic, he worked as a policeman (1919–1921) and as a clerk for the Czarnków municipal office (1921–1939). He was socially active in the firefighting movement. He was district fire chief in Czarnków (1926–1934 and 1935–1939), deputy chief (1921–1935) and chief of the Czarnków Volunteer Fire

Department (1935–1939). He was also active in the local veterans' movement as one of the leaders of the Society of Insurgents and Warriors, the Association of Veterans of the Polish National Uprisings 1914–1919 and the Association of Greater Poland Insurgents. During World War II, threatened by German repression, he was hiding in Poznań and then in Warsaw, where he belonged to the Home Army and fought in the 1944 Warsaw Uprising. After the war, he returned to Czarnków and joined in rebuilding the town. Initially, he belonged to Mikołajczyk's Polish People's Party, which was in opposition to the communists. He worked as a district firefighting instructor at the district office in Czarnków (1945–1950), and then as district fire chief in Czarnków (1950). During the period of increased Stalin oppression in public life, he was repressed by the communists. After the October thaw of 1956, he served on the local board of the Society of Fighters for Freedom and Democracy.

Maksymilian Włodarczak (1890–1983). Leben und Werk des großpolnischen Aufständischen und Leiters der Feuerwehr in Czarnków

Schlüsselwörter

Maksymilian Włodarczak, Czarnków, Großpolnischer Aufstand, Feuerbewegung, Feuerschutz

Zusammenfassung

Dieser Artikel stellt das Leben und die Aktivitäten des Oberleutnants der polnischen Armee Maksymilian Włodarczak vor. Während des Ersten Weltkriegs war er Gefreiter in der kaiserlichen Armee, und zu Beginn der polnischen Unabhängigkeit 1918–1919 nahm er als Feldwebel am Großpolnischen Aufstand in Czarnków teil, wobei er sich bei einem Gefecht in der Gegend von Romanów besonders verdient machte. Während der Zweiten Polnischen Republik arbeitete er als Polizist (1919–1921) und als Angestellter im Magistrat von Czarnków (1921–1939). Er war sozial in der Feuerwehrebewegung aktiv. Er war Kreisbrandmeister in Czarnków (1926–1934 und 1935–1939), stellvertretender Leiter (1921–1935) und Leiter der Freiwilligen Feuerwehr in Czarnków (1935–1939). Er war auch in der lokalen Veteranenbewegung aktiv, als einer der Führer der Gesellschaft der Aufständischen und Krieger, der Vereinigung der Veteranen des polnischen Volksaufstandes 1914–1919 und der Vereinigung der Aufständischen von Großpolen. Während des Zweiten Weltkriegs versteckte er sich unter der Bedrohung durch deutsche Repressionen in Poznań und dann in Warschau, wo er der Heimatarmee angehörte und 1944 am Warschauer Aufstand teilnahm. Nach dem Krieg kehrte er nach Czarnków zurück und beteiligte sich am Wiederaufbau der Stadt. Zunächst gehörte er der Polnischen Volkspartei in Mikołajczyk an, die in Opposition zu den Kommunisten stand. Er arbeitete als Kreisbrandmeister im Landratsamt in Czarnków (1945–1950) und anschließend als Kreisbrandmeister in Czarnków

(1950). In der Zeit der zunehmenden Stalinisierung des öffentlichen Lebens wurde er von den Kommunisten unterdrückt. Nach dem Tauwetter im Oktober 1956 war er Mitglied der lokalen Behörden der Union der Kämpfer für Freiheit und Demokratie.

Максимилиан Влодарчак (1890–1983). Жизнь и деятельность великопольского повстанца и начальника пожарной команды в г. Чарнкув

Ключевые слова

Максимилиан Влодарчак, Чарнкув, Великопольское восстание, пожарные команды, пожарная безопасность

Резюме

В данной статье описывается жизнь и деятельность подпоручика Войска Польского, Максимилиана Влодарчака. Во время Первой мировой войны он служил капралом в германской императорской армии, а на заре независимости Польши, в 1918–1919 гг., в звании сержанта участвовал в Великопольском восстании в г. Чарнкув, особо отличившись в стычке в районе Романува.

В довоенной Польше он служил в полиции (1919–1921 гг.), а затем – чиновником в магистрате г. Чарнкув (1921–1939 гг.). Влодарчак вел активную общественную деятельность, являясь участником пожарного движения. Он был начальником районной пожарной части в Чарнкуве (1926–1934 и 1935–1939 гг.), заместителем начальника (1921–1935 гг.) и начальником добровольной пожарной дружины в г. Чарнкув (1935–1939 гг.). Влодарчак вел также активную деятельность в местных обществах военных ветеранов, являясь одним из руководителей Общества повстанцев и воинов, Общества ветеранов польских национальных восстаний 1914–1919 гг. и Общества великопольских повстанцев. Во время Второй мировой войны, ввиду угрозы репрессий со стороны немецких оккупантов, он скрывался в Познани, а затем в Варшаве, где вступил в ряды Армии Крайовой и участвовал в Варшавском восстании 1944 года. После войны Влодарчак вернулся в Чарнкув и принял участие в восстановлении города. Первоначально он принадлежал к находившейся в оппозиции к коммунистам Польской крестьянской партии, которой руководил Станислав Миколайчик. Влодарчак работал районным инструктором по пожарной безопасности в управлении повета (района) в г. Чарнкув (1945–1950 гг.), а затем начальником районной пожарной охраны г. Чарнкув (1950 г.). В период усиленной сталинизации общественной жизни он был репрессирован коммунистической властью. После октябрьской оттепели 1956 г. он вошел в состав местного руководства Союза борцов за свободу и демократию.